

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

151. An forenses, & peregrini possint dispensari ab Episcopis, etiamsi
breui tempore in eorum Diocesim commorentur? Et quid de Scholaribus,
Prætoribus, Medicis, Officialibus, &c. Ex part. 8. tractat. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

eum simulatione, & secunda minimè, siue utraque sit concessa absolute. Ita sentiunt, dum de rescriptis loquuntur, Molina *lib. 4. de primogeniis, c. 3. n. 32.* & P. Molina *rom. 1. de sustit. disput. 6. §. 6. num. 2.* Probatur hoc responsum; quia efficere mentionem eius dispensationis nullius, non est necessarium ex dispensatione alicuius iuris, ut constat; præterea non est necessarium ex natura rei, quia cum prior dispensatio fuerit nulla; non est maior ratio habenda illius, quam si nullo modo fuisset concessa; ergo taceat illam in petitione dispensationis secundæ, non potest obesse secundæ dispensationi concedendæ.

RESOL. CXLIX.

An dispensatio obtema per vim, & metum sit valida? Ex part. 8. tit. 3. Ref. 76.

§. 1. **R**espondeo, quod dispensatio concessa ex iusta causa, etiam si concedatur propter metum cadentem in virum constantem, valida est. Patet, quia de iure naturæ valida est, & aliàs de iure positivo non arguitur voluntas coacta concedentis dispensationem, quia de tali iure non constat nobis; ergo illa dispensatio ex nullo cap. erit inualida; & licet in *cap. unico, de his, que vi, in 6.* annulletur absolutio à censura, quando metu extorquetur, hæc lex, tanquam odiosa, non est extendenda ad alium casum, ut probe consideravit Suarez *tom. 2. de religio. no cap. fin.* Et voluntas dispensandi sufficientibus signis externis explicanda est; nulla tamen est præscripta forma verborum, aut signorum, quibus explicetur, ut notavit Syluester *verb. votum 4. quest. 8.*

Vide circa præsentem questionem inter alios Castellanum Palam *tom. 1. tract. 3. disput. 6. punct. 16. §. 1.*

RESOL. CL.

An si quis petat facultatem à Superiore ad dispensandum in quodam casu quem, data opera, non explicat, quia timet de exclusiva Episcopi, impetratio sit valida? Ex part. 8. tit. 3. Ref. 52.

§. 1. **N**egatiuè respondeo cum Salas *de legib. disput. 20. sect. 15. num. 122.* ubi sic ait. An si quis petat facultatem à superiore ad dispensandum in quodam casu cum aliquo, non exprimens, quis sit ille casus, quia credit, si exprimeret, negandum illi esse facultatem, sit valida, Respondet Sanchez *num. 24.* Si petens nolit, prælatum esse in contraria voluntate habituali; quia in similibus casibus nunquam vult dispensare, vel quod se non posse opinetur, vel quod nolit, non valebit impetratio: nam concedendi intentio deficit. Quia sicut in generali concessione non veniunt intelligenda, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, *reg. in generali, de reg. iur. in 6.* ita nec in illa indeterminata concessione venit casus, qui habituali concedentis voluntati aduersatur. Si autem non adesset hæc habitualis voluntas, nec opinio contraria, sed tantum creditur, fore, ut à concessione aliquantulum retardetur, & forte nolit, eo quod minutissima spectet, vel scrupulis agitur, valida erit impetratio: quia absolute Prælatum concessit, & nulla est actualis, vel habitualis voluntas. Hæc ille. Sed priorem partem intelligo esse veram, si nomine habitualis voluntatis intelligatur præcedens voluntas formalis specialis, vel generalis non renocata, quam communiter vocamus virtuales; quia manere censetur, dum non

tractatur. Hucusque Salas; cui adde Bonacini *de legibus, disput. 2. quest. 2. punct. 5. numer. 22.* & nouissimè Perez *de matrimonio, disputat. 46. sect. 8. num. 10.* circa præsentem questionem, sic assentit. Quid dicendum de concessione impetrata ab Episcopo, vel alio superiore, ad dispensandum in quodam casu, quando impetrans datà operâ tacet casum, quia existimat fore, ut eo expresse Prælatum denegat: & prælatum non interrogans casum, sed fidens petenti, concedit illi suas vices ad dispensandum iuxta superiorem doctrinam, meo iudicio, est distinguendum. Nam si petens sciat Prælatum esse in contraria voluntate habituali iusta & rationabili, quia in similibus casibus nunquam vult ex rationabili causa dispensare, non valebit impetratio, quia concedendi intentio deficit. Nam sicut in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, *reg. in generali, de regul. iuris in 6.* ita nec in illa concessione determinata, venit casus, qui habituali, ac præcedenti concedentis voluntati aduersatur. Si autem non adesset hæc habitualis voluntas rationalis, & ex iusta causa, nec opinio contraria probabilis, sed tantum creditur fore, ut à concessione aliquantulum retardetur, & forte nolit, quia minutissima spectet, vel scrupulis agitur, valida erit impetratio; quia absolute Prælatum concessit, & nulla est actualis vel habitualis voluntas rationalis in contrarium.

2. Et tandem, non deseraim hic apponere verba Portel in *respons. moral. tom. 2. cap. 44. num. 15.* ita assentientis. Si aliquis indigebat dispensatione in certo casu, & nolit casum manifestare superiori, timens; quod ipse superior non erat dispensaturus; & ideo obtinuit ab illo facultatem, ut alius secum dispensaret, non exprimens superiori qui casus esset; & superior commisit alteri ut cum illo dispensaret: quaeritur an ista dispensatio fuerit valida? Respondeo, quod si iste superior habuit antea animum nunquam in tali casu dispensandi, quia forte crederet se in tali casu non posse dispensare, idque aliquando ore protulit, in tali casu dispensatio est inualida, quia non adesset intentio concedendi: sicut enim in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus, si specialiter rogaretur, ut dicitur *de regul. iuris in 6.* Ita nec in illa indeterminata concessione venit casus, quem verisimiliter non esset concessurus, quique virtuali concedentis voluntati repugnat. At si superior nunquam habuit animum non dispensandi in tali casu, & aliàs poterat dispensare, valida est dispensatio, & dispensationis concessio. Ratio est, quia facta est ab eo, qui facultatem, & voluntatem dispensandi habebat. Ita Portel.

RESOL. CLI.

An forenses, & peregrini possint dispensari à Episcopis, etiam si brevis tempore in eorum Diocesi commorentur? Et quid de Scholasticis, Prætoribus, Iudicibus, Officialibus, &c.? Ex p. 8. tit. 3. Ref. 47.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Basilius *sup. hoc tit. Pontius de Matr. lib. 8. cap. 7. numer. 7.* fra in 11. 3. Ref. 13. h. putat enim peregrinos & forenses, etiam si breui tempore commorentur, posse à Diocesano illius loci dispensari in legibus, & iuramentis, sicuti possunt reliqui alij. Prebar hanc suam sententiam; quia peregrini, ratione habitationis subduntur legibus aius oppidi, quâ transeunt; ergo non deficit illis subiectio necessaria ad dispensationem obinardam.

Sup. hac nullitate in to. 5. tit. 1. Ref. 20. &c.

Sup. hoc infra Ref. 156. & in alia Ref. eius not. pro hac quest.

obtinendam. Quod si Congregatio Concilij, pro-
teret Farinae, sess. 24. Trident. cap. 6. declaravit, fo-
renses & peregrinos posse absolvi ab Ordinario loci,
quo transeunt, non tamen dispensari; non est, quia
deficit iurisdicção, & potestas ad concedendam di-
spensationem; sed quia regulariter deficit causa re-
quiritur. Vnde si causa adesset, credo dispensari posse.

2. Sed Suarez de relig. tom. 2. lib. 6. de voto. c. 11.
num. 11. Garcia de benef. part. 11. num. 139. & alij
asserentes, vt is, cum quo dispensatur, habeat do-
micilium in Diocesi Episcopi dispensantis. Ratio
eorum est, quia, quousque quis non acquirit domi-
cilium in illa Diocesi, non censetur verè subditus il-
lius Episcopi: ergo non potest ab eo dispensari in le-
gibus Pontificis, votis, iuramentis, &c. Et hanc senten-
tiam tenet etiam Panormitanus in cap. nullus, n. 4.
de paroch. Rosella verb. Domicilium, num. unico, vbi
Angulus num. unico, ad finem. Syluester num. 2. Ta-
boena ad fin. vbi dicunt, Episcopum loci, vbi scho-
lares, scilicet studij, habitant, non esse eorum prop-
rietatem, quo ad Sacramenta voluntaria. Ex quo in-
ferunt Panormitanus, Angelus, Syluester & Tabie-
na, non posse vota dictorum scholarium commu-
tari: quia defectu animi perpetuò commorandi, non
efficiuntur subditi, quoad Sacramenta necessaria, vt
Confessionis, & Communionis. Idem videtur clarè
tenere Speculator titul. de dispensat. §. consequenter,
num. 3. vbi ait, Legatum, cui indultum est, posse di-
spensare cum irregularibus, in prouincia sibi com-
missa non posse dispensare cum Scholasticis, & alie-
nigenis, intra illam ad tempus degentibus, sed cum
perpetuò morantibus.

3. Verum alij in hac quæstione, mediam tene-
re sententiam, & ideo docent, vt forenses, seu adue-
næ possint dispensari ab Ordinario loci, in quo repe-
ntur, requiri, & satis esse, vt illic constant, ani-
mo ibi habitandi aliquo tempore diuturno, vt pro
maiori parte anni, vel ad expediendum aliquod ne-
gotium, quod breui tempore expediri non solet. Et
ita tenent Henriquez lib. 6. cap. 14. num. 8. Lessius
lib. 2. cap. 40. dub. 19. numer. 121. & alij, quos
citæ, & sequitur Sanchez lib. 3. de Matrim. di-
sp. 23. numer. 12. & seq. & in summa tom. 1. lib. 4.
cap. 17. num. 17.

4. Probat hæc opinio, quia ratione huius ha-
bitationis diuturnæ, contrahit quis quasi domici-
lium, & sortitur forum externum, vt possit ibi de
alibi gestis conueniri: ergo etiam in rebus spiritualibus,
quales sunt dispensationes, acquirat quasi do-
micilium, & sortietur forum ex hac diuturna habi-
tatione, cum vtique forus aq̄e iurisdictionem pe-
tat. Confirmatur, quia durum videtur, vt scholasti-
cis, & alijs, qui maiori parte anni, immò & multis
annis, in aliqua Diocesi habitant, non possint ibi
votorum, & aliorum casuum dispensationem ob-
tinere.

5. Et hæc opinio nullam difficultatem habet
quando necessitas hoc postulare, & ita videmus,
Episcopos, tempore Quadragesimæ, & Vigiliarum,
indifferenter dispensare cum omnibus, qui in co-
muni Diocesis commorantur, vt possint vesci ci-
liis paschalibus, etiam si alijs votum ieiunandi ha-
berent. Item dispensant, vt in festis exerceri possint
opera feruilia. Ratio huius est, nam cum necessi-
tas dispensandi in his frequenter accidat, rationa-
biliter interpretatur voluntas aliorum Ordinatio-
rum, vel Summi Pontificis, vt quilibet Episcopus
possit dispensare etiam cum exteris, qui alias sibi
subditi non sunt. Sicut, quamuis Episcopi non pos-
sint ex se dispensare in legibus Pontificis: tamen in
quibusdam casibus aliquando possunt, ex præsum-
pta voluntate Pontificis.

6. Nota tamen, omnes istas tres sententias Cas-
strum Palaum tom. 1. tract. 3. disput. 6. punct. 7. §. 1.
numer. 5. putare probabiles esse. Sed ipse ali-
ter hanc quæstionem explicat. Sic itaque asse-
rit. Vt veritas cognoscatur aliter de dispensatio-
ne in lege municipali, & communi, & aliter in di-
spensatione voti, iuramenti, & cuiuslibet alterius
speciei impedimenti, dicendum existimo. Et quidem
de dispensatione legis municipalis, & communis
affirmo cum prima sententia, dispensari posse foren-
sem à superiore illius loci, sicuti quemlibet alium
ciuem; quia ad superiorem illius loci pertinet, vt om-
nes ibi commorantes leges obseruent. Ergo etiam
pertinet causas perpendere, quæ earum obseruatio-
nem impediunt, vel excusant. Ergo etiam perpen-
dere causas, quæ petunt dispensationem concedere;
ergo & dispensare. Confirmo. Forenses diximus
obligari legibus loci illius, quo transit, ne deformati-
tatem causet. Ergo superior loci illius iurisdictionem
habet cogendi illum ad talem obseruationem. Ergo
& iurisdictionem, vt possit ex causa obligationem re-
laxare. Alias forensis deterioris conditionis esset quo-
libet incola, siquidem esset obligatus legibus, sicut
sunt incolæ, & non haberet recursum ad obtinen-
dam dispensationem illarum.

7. De dispensatione autem voti, iuramenti, aut
alterius singularis impedimenti, nullo modo credo
ex habitatione transeunte acquiri iurisdictionem suf-
ficientem, vt possint à superiore illius loci; quia hæc
iurisdicção multum pendet ex consuetudine. At hæc
consuetudo sufficienter declaratur à congregatione
Cardinalium admittente absolutionem propter eius
necessitatem, negante tamen dispensationem, quia
ita necessaria non est. Ergo non debet admitti. Quam-
obrem Basilus, qui affirmabat cum his dispensare
posse Ordinatum loci, vbi commoratur, subdit id
fieri debere urgente causa, vt si contrahendum esset
matrimonium ad restitutionem alicuius damni il-
lati feminae, vel ad legitimationem filiorum paren-
te existente in mortis periculo; in quibus casibus
concederem eos dispensari posse non ex iurisdictione,
quam per se habent Ordinarij loci circa foren-
ses ad hoc voluntaria; sed ex præsumpta voluntate
suorum Ordinatorum.

8. Ex habitatione autem diuturna, si domicilia-
ris non sit, probabilius credo non sufficere, vt loci il-
lius Ordinarius dispensationem concedat. Mouet
præcipuè ex declarationibus Cardinalium relatis à
Garcia, & Farinae, supra, quæ de hoc casu expressè
loquuntur; inquit enim Congregatio: Absolvere
Ordinarius potest ex decreto Trident. in sacramento
Pœnitentiæ forenses, qui gerit officium Prætoris,
Medici, vel officialis, qui habet domum, & com-
moratur in ciuitate, vel Diocesi, & in eis Ecclesia-
stica Sacramenta percipit, non tamen poterit cum
eisdem dispensare. Item est alia declaratio: Qui non
est subditus Episcopi, puta Medicus, Prætor, & simi-
les ceteri, qui tantum habitant in ciuitate, hoc de
certo comprehenduntur, etiam si commiserint cri-
mina in alijs ciuitatibus: habita tamen hac distin-
ctione, quod scilicet possint absolvi in sacramento
Pœnitentiæ à suis criminibus, non tamen dispensari.
Et ita Gregorius XIII. audita relatione Congrega-
tionis declarauit. Hucusque Pontius.

Sed vt verum fateat, stantibus supradictis decla-
rationibus sacre Congregationis, adductis, non vi-
detur recedendum ab illis.

DA N Æ
S I N I A
O. III. IV. V
E. III

Sup. hoc in
Ref. nor
præterita,
signanter
prope finem
à Verf. do-
cet non hæc
bere.